

Juryrapport Amy aan Markerprijs 2008

De jury, bestaande uit mevr. dra. Pauline Sarkar, mevr. dra. Tanja Bouwman en ondergetekende, heeft aan de Stichting Eleonora Christina voorgesteld om de tweede twee-jaarlijkse Amy Van marken vertaalprijs uit te reiken aan Bertie van der Meij voor haar vertaling van *Sterven van liefde en leven van wijn*, van Carl Michael Bellman.

In het hiernavolgend rapport wenst de jury haar beslissing te motiveren en toe te lichten.

Alleen al door de keuze van de te vertalen tekst toont de vertaalster, Bertie van der Meij, dat haar ambitieniveau zeer hoog ligt. Niet alleen hoort het werk van Carl Michael Bellman tot de kerncanon van de Zweedse literatuur, het werk is daarenboven een multi-genre kunstwerk, dat poëzie en lied tegelijk representeert. Vorm en inhoud van de verzen van Bellman zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en doordat de liederen in Zweden tot op de dag van vandaag worden gezongen en steeds opnieuw en vernieuwend worden geïnterpreteerd, gaat er een haast mythische kracht van uit, die een Zweeds publiek nimmer onberoerd laat. Dat de vertaalster erin geslaagd is een virtuoze tekst uit de 18^e eeuw, gekenmerkt door een mengeling van barokke stijl en volkse eenvoud, om te zetten in een prachtig Nederlands, kan waarlijk een prestatie van formaat genoemd worden.

Over de moeilijkheidsgraad van de te vertalen teksten kan niet geredetwist worden. Het vergt moed om de op rijm gestelde, metrische verzen van Bellman met hun zwierige en flamboyante stijl en hun lokale koloriet naar een andere taal en een andere cultuursfeer te transponeren en ze toegankelijk te maken voor een publiek dat niet vertrouwd is met de vanzelfsprekende status die deze teksten genieten in Zweden en al evenmin met de Zweedse liederentraditie.

De vertaalkwaliteit is van het hoogste niveau. De vertaalster respecteert de belangrijkste eigenschappen van het origineel en weet deze weer te geven in een Nederlands idioom dat in vele opzichten dezelfde zeggingskracht en flavour heeft. De vertaalster heeft er zich op toegelegd de poëtische effecten van de originele teksten te herscheppen in het Nederlands door een analoge poëtica te hanteren, zonder zich evenwel te laten insnoeren in een keurslijf. De vertaling van Bertie van der Meij is op rijm gesteld en kenmerkt zich door durf, fantasie en inventiviteit en een buitengewoon gevoel voor taal. Het ritme en het rijm van de liederen zijn op een natuurlijke en niet slaafse manier gehandhaafd. De wijze waarop Bertie Van der Meij vaak gedurfde aanpassingen heeft aangebracht om de beoogde effecten van het Zweedse origineel recht te doen in de Nederlandse vertaling, toont aan dat ze de *métier* van het vertalen ten volle beheerst.

De kwaliteit van de Nederlandse tekst is uitstekend. Als je het eindproduct leest, sta je er gewoon niet bij stil dat de tekst niet oorspronkelijk in het Nederlands geschreven is. Ik citeer hierbij graag uit de voorbereidende stukken van één van de juryleden: “Alles sprankelt en glittert en giebelt en zingt. Er is nooit sprake van rijm dwang, nergens wringt er iets omdat er zo nodig een rijm moest worden gevonden. Ook de monotonie waaraan liederen in het Nederlands vaak lijden, is totaal afwezig. Hier klinkt alles fris en

oorspronkelijk, de woordkeus is eenvoudig en mooi en doet heel authentiek “oud” aan, zonder enige gekunsteldheid”. Om de achttiende-eeuwse tekst op een adequate wijze te vertalen maakt Bertie van der Meij inderdaad vrij vaak gebruik van archaische woorden en uitdrukkingen, maar het dient gezegd dat ze geen gewrochte of houderige taal hanteert. De vertaalster is erin geslaagd om zowel de sfeer van de achttiende-eeuwse tekst op te vangen en weer te geven als de tijdloze dimensie die door de ironische en filosofische afstand in de originele Zweedse tekst wordt gecreëerd, in de vertaling op te roepen.

Elke tekst is vergezeld van een muziekblad genomen uit de originele uitgave, wat bijdraagt tot de contextualisering van de vertaling. Net zoals de Zweedse liederen van Bellman zijn de Nederlandse teksten overigens heel goed te zingen, wat zeker een bijkomende grote verdienste is.

De juryleden zijn ook van oordeel dat Bertie Van der Mey met veel omzichtigheid en kennis van zaken uit de liederenschat van Bellman een keuze heeft gemaakt, die representatief is en weloverwogen naar het Nederlandstalige doelpubliek toe. Vrolijke drinkliederen, die het wervelende leven van het achttiende-eeuwse Stockholm evoceren, en melancholische liederen, waarin de vergankelijkheid van het leven en de nabijheid van de dood de boventoon hebben, wisselen elkaar af. Naast liefdesliederen en pastorale liederen waarin de natuur wordt bezongen, omvat de bundel ook enkele speelse en zelfs parodiërende liederen, waarin de draak wordt gestoken met de romantische personages. Door deze representatieve mozaïek toont Van der Meij niet alleen haar liefde voor het werk van Bellman, maar ook haar streven om Bellman en de levendige Zweedse zangtraditie naar waarde te laten schatten door haar lezers en hen de smaak te geven naar meer. In dit verband spreken de juryleden ook hun waardering uit voor de uitgebreide inleiding van de hand van de vertaalster.

Afrondend kan ik stellen dat de jury onder de indruk is gekomen zowel van het inlevingsvermogen van de vertaalster als van haar technische vaardigheden. De meesterlijke wijze waarop ze met de teksten speelt, ze naar haar hand zet en ervoor zorgt dat er een sprankelende Nederlandse tekst ontstaat die op zichzelf kan staan, die bruist van het leven, en die toch dezelfde sfeer ademt als het origineel en zich in alle opzichten in de Bellman-traditie inschrijft, heeft bij de juryleden ongemeen grote bewondering gewekt.

Namens de jury,
dra. Pauline Sarkar, dra. Tanja Bouwman en prof. dr. G. Laureys (voorzitter)